

Asia: VN/27993/2024

Lausuntopyyntö Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman luonnoksesta vuosille 2026-2033

1 Johdanto

1. Johdanto

Setu ry kiittää mahdollisuudesta kommentoida Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman luonnosta. Seksuaalirikosten uhrien tukeminen ja oikeusturvan vahvistaminen on sekä sopimuksen että Suomen perustuslain mukainen velvollisuus. Meidän näkökulmastamme nykytilanne ei täytä näitä velvoitteita. Seksuaalirikosten uhrin joutuvat Suomessa edelleen liian usein kokemaan pitkät rikosoikeudelliset prosessit, epäselvän ja uhrille raskaan kuulemismenettelyn, rikosten riittämättömät tuomiot sekä puutteelliset tukipalvelut. Tämä on sekä oikeusturvaongelma että vakava ihmisoikeuskysymys.

1.1 Toimeenpanosuunnitelman valmistelu ja lähtökohdat

-

1.2 Toimeenpanosuunnitelman rakenne

-

1.3 Toimeenpanosuunnitelman toteutuksen koordinointi ja seuranta

-

1.4 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan esiintyvyys

-

2 Tavoitteet ja toimenpiteet

2 Tavoitteet ja toimenpiteet

Setu ry ehdottaa seuraavia toimenpiteitä ja tavoitteita toimintasuunnitelman:

1. Viranomaisten kouluttaminen yhteiskunnan haitallisten rakenteiden tunnistamiseen ja väkivallan ehkäisemiseen.
2. Traumatietoisten lähestymistapojen hyödyntäminen.
3. Pakottavan kontrollin kriminalisointi.
4. Suojaikärajan nostaminen 18 vuoteen.
5. Matalan kynnyksen tukipalvelut kaikkialle Suomeen.
6. Rikoslainsäädännön vahvistaminen.
7. Uhrin aseman vahvistaminen oikeusprosessissa.
8. Tiedonkeruun ja seurannan parantaminen

2.1 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ennaltaehkäisy

Viranomaisten kouluttaminen yhteiskunnan haitallisten rakenteiden tunnistamiseen ja väkivallan ehkäisemiseen.

Viranomaisten, kuten poliisin, syyttäjien, tuomareiden, sosiaalityöntekijöiden, kasvatusalan ja terveydenhuollon ammattilaisten koulutukseen on sisällytettävä

valmiudet tunnistaa ja purkaa yhteiskunnallisia rakenteita ja käytäntöjä, jotka

ylläpitävät seksuaalista väkivaltaa ja estävät uhrien oikeuksien toteutumista. Tämä sisältää esimerkiksi sukupuoleen, etnisyyteen, vammaisuuteen ja

seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvän syrjinnän ja ennakkoluulojen tunnistamisen.

Lasten ja nuorten kanssa työskentelevien aikuisten koulutukseen on sisällytettävä edellytykset väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisyyn, niiden ja traumojen oireiden tunnistamiseen sekä lasten ja nuorten traumasensitiiviseen kohtaamiseen.

Traumatietoisten lähestymistapojen hyödyntäminen.

Kaikissa uhrien kohtaamisissa on hyödynnettävä traumatietoisia toimintatapoja,

jotka perustuvat ymmärrykseen trauman vaikutuksista käytökseen, muistiin ja vuorovaikutukseen. Tämä tarkoittaa turvallisen, kunnioittavan ja ennakoitavan kohtaamisen varmistamista, uudelleen traumatisoitumisen ehkäisyä sekä riittävän tuen ja ajan antamista uhrin osallistumiselle oikeusprosessiin ja palveluihin.

Valtion on taattava viranomaisille ja muille ammattilaisille asianmukaiset koulutukset traumatietoihin lähetymistapohin sekä varmistettava kyseisten toimintatapojen toteutuminen eri instituutioissa.

Pakottavan kontrollin kriminalisointi.

Suomen rikoslakiin on lisättävä erillinen säännös pakottavasta kontrollista, joka tunnistaa ja kriminalisoi pitkäaikaisen, järjestelmällisen ja kokonaisvaltaisen vallankäytön, jolla rajoitetaan uhrin vapautta, autonomiaa ja itsemääräämisoikeutta. Säännöksen on huomioitava myös alaikäiseen kohdistuva pakottava kontrolli.

Tämä sisältää esimerkiksi uhrin liikkumisen, talouden, sosiaalisten suhteiden ja tiedonsaannin rajoittamisen sekä jatkuvan uhkailun tai painostamisen, myös ilman fyysistä väkivaltaa.

Istanbulin sopimus (artikla 33) edellyttää, että henkinen väkivalta ja tällainen systemaattinen kontrolli tunnistetaan rikoksena. Useat Euroopan maat, kuten Iso-Britannia ja Irlanti, ovat jo säätäneet pakottavan kontrollin kriminalisoinnista, mikä on parantanut uhrien oikeusturvaa ja mahdollistanut väkivallan katkaisemisen varhaisemmassa vaiheessa.

Suojaikärajan nostaminen 18 vuoteen.

Suojaikäraja on nostettava 18 vuoteen, jotta alaikäisiä suojellaan johdonmukaisesti ja tehokkaasti seksuaaliselta hyväksikäytöltä.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus, jota Suomi on sitoutunut noudattamaan, määrittelee jokaisen alle 18-vuotiaan lapseksi. Seksuaalisen

itseäänäämisosoikeuden rajoissa tämä tarkoittaa, että aikuisten ja lasten väliset seksuaaliset suhteet ovat aina lähtökohtaisesti hyväksikäyttöä.

Useissa Euroopan maissa, kuten Maltalla, Irlannissa ja Turkissa, suojikäraja on 18 vuotta, ja kansainväliset tutkimukset osoittavat korkeamman suojikärajan

vähentävän erityisesti grooming-ilmiötä ja alaikäisten seksuaalista riistoa. Suojikärajan nostaminen lähettäisi vahvan viestin, että alaikäisiin kohdistuva

seksuaalinen lähentyminen on aina vakava teko, johon puututaan tiukasti.

2.2 Väkivallan uhrien tuki ja palvelut väkivallan kaikille osapuolille

Matalan kynnyksen tukipalvelut kaikkialle Suomeen.

Tukipalveluiden on oltava oikea-aikaisia, turvallisia, maksuttomia ja saavutettavia eri kielillä ja kulttuurisensitiivisesti. Palveluiden saavutettavuudessa on otettava paremmin huomioon uhrin mahdolliset erityistarpeet.

Tukipalveluiden kehittämisessä on huomioitava uhrien moninaisuus, mukaan lukien maahanmuuttajataustaiset, vammaiset sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat uhrin.

Turvakotipalveluiden saavutettavuus on taattava ympäri Suomea.

2.3 Väkivallan uusiutumisen estäminen ja rikosvastuun toteutuminen

Rikoslainsäädännön vahvistaminen.

Seksuaalirikosten rangaistusten tulee vastata teon vakavuutta. Tämä edellyttää sekä rangaistusasteikkojen korjaamista että konkreettista tuomitsemiskäytännön yhdenmukaistamista.

Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten osalta tulee varmistaa, ettei tekoja käsitellä lievinä rikoksina tilanteissa, joissa teko on uhrin kokemuksen ja haitan kannalta vakava.

Erityisesti lapsiin kohdistuneen seksuaaliväkivallan syyteoikeuden vanhentumisajat tulisi poistaa tai muilla tavoin varmistaa että oikeutta voi hakea silloin kun uhri on siihen kykeneväinen. Lapsuudessa tapahtunut seksuaaliväkivalta traumatisoi uhrin vakavasti, jonka vuoksi uhri voi kärsiä vuosien ajan joko täydellisestä tai osittaisesta kykenemättömyydestä muistaa väkivaltaa.

Uhrin aseman vahvistaminen oikeusprosessissa.

Uhrien kuuleminen on järjestettävä tavalla, joka minimoi uudelleen traumatisoitumisen. Tämä tarkoittaa mm. rajoitettua uudelleenkuulemistä, mahdollisuutta käyttää ennakkoon tallennettuja kertomuksia ja riittävää prosessuaalista tukea.

Kaikille uhreille on tarjottava oikeusavustaja ja tukihenkilö alusta alkaen.

2.4 Toimien yhteensovittaminen ja tiedonkeruu

Seksuaalirikosten toteutumisesta, tuomioista, oikeusprosessien kestosta ja uhrien palveluiden saatavuudesta on kerättävä kattavaa ja avointa tilastotietoa, joka mahdollistaa kehityksen seurannan ja puutteiden korjaamisen.

Yleisiä huomioita

Yleisiä huomioita

SETU ry muistuttaa, että Istanbulin sopimuksen velvoitteet koskevat myös uhrien kokemuksen arvostamista ja heidän ihmisarvonsa tunnustamista. Meidän on rakennettava Suomi, jossa seksuaaliväkivallan uhrit eivät jää yksin, jossa oikeus toteutuu ja jossa turvallisuus ja ihmisarvo eivät ole neuvottelukysymyksiä.

Pylkkänen Sarianna
Setu ry - koordinaattori